

ศึกษาเชิงวิเคราะห์เภสัชในพุทธปรัชญา

AN ANALYTICAL STUDY OF MEDICINE IN BUDDHIST PHILOSOPHY

พระวิพล ฐานวโร (สายด้อม) *

Phrawiphon Thanawaro (Saytom)

E-Mail: Vipon2010@hotmail.com

พระครูสมุห์ ธนโชติ จรธมโม, โผน นามณี **

Phon Namanee, Phrakrusamu, Thanachot Ciradhammo

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช 2) เพื่อศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพุทธปรัชญา 3) เพื่อศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำราวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเภสัชในพุทธปรัชญา ผลการวิจัยพบว่า 1) เภสัชหมายถึงยาสมุนไพรที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุจากธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นเภสัชรักษาโรคต่างๆและบำรุงร่างกายได้ 2) พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้นำสมุนไพรและพืชสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาทำเป็นเภสัชเพื่อรักษาสุขภาพ พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตเภสัช 5 คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย 3) กระทรวงสาธารณสุขมีการร่างเป็นนโยบายไว้เป็นแผนพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อให้บุคลากรของสาธารณสุขในระดับต่างๆ มีความรู้เรื่องสมุนไพร ที่จะนำไปใช้ในการรักษาโรคได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: เภสัช, พุทธปรัชญา, คุณค่าของเภสัช

ABSTRACT

The Objectives of this research were 1) To Study the meaning and benefits of the pharmacodynamics. 2) To study pharmacodynamics is depicted in Buddhist philosophy. 3) To Study the value of pharmacodynamics in current society. This research is qualitative research. Research documents the research information from textbooks Research thesis. The substance works pharmaceuticals-related stories in the Buddhist philosophy. The results founded that: 1) the pharmacodynamics refers to herbal medicine derived from plants, animals, natural conditions have not changed the internal structure can be used as a pharmaceutical treatment and nourishing the body. 2) The Buddha allowed herbs and medicinal plants that exist naturally as we strive to maintain health. The Buddha's pharmacy license 5 is ghee, thick butter, butter, honey and molasses. 3) The Ministry of health has drafted development plans on hold a public policy challenger base for public health personnel at various levels have the knowledge of herbal remedies that are used to treat the disease properly.

Keywords: Pharmacy, Buddhist philosophy, Value of pharmacodynamics

* นักศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

** อาจารย์สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บทนำ

ความปรารถนาของมนุษย์ส่วนใหญ่หนึ่งสิ่งแรกก็คือขอให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ มีความสุข มีสุขภาพที่ดี อย่านำให้มีโรคภัยไข้เจ็บได้มา เบียดเบียนนี้ คือความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน โรคจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา เพราะทุกคนต้องการความสุขโดยห่างไกลจากโรคต่าง ๆ เพราะโรคคือสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ ภายป่วยแล้วใจก็ป่วยไปด้วย เหตุนี้ในทางพระพุทธศาสนาเมื่อภิกษุสงฆ์สาวกออาพาธได้รับทุกข์ พระพุทธองค์ยังทรง (เภสัช) เพื่อบรรเทาความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการอาพาธนั้น ในสมัยพุทธกาลวิชาการแพทย์มีความก้าวหน้ามากถึงกับมีการผ่าตัดสมองและลำไส้ด้วย ทั้ง ๆ ที่การผ่าตัดครั้งแรกด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันในเมืองไทยเพิ่งเริ่มต้นเมื่อในรัชการที่ 3 หรือ 190 กว่าปีมานี้เอง นอกจากนี้การดีท็อกซ์ (Detox) และการอบซาวน่า (Sauna) เพื่อขับพิษก็ไม่ได้เป็นสิ่งใหม่ แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและสาวกใช้ชีวิตเหล่านี้ รักษาสุขภาพกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว

ในช่วงต้นพุทธกาล ภิกษุสงฆ์ต้องรักษาพยาบาลกันเองในเวลาเจ็บป่วยแสวงหาเภสัชรักษาโรคจากญาติหรือจากอาสาสมัครที่ปวารณาไว้ ซึ่งไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร พุทธวิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็น ที่ทุกคนจะต้องทำการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อที่จะดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและผู้อื่น โรคคือสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความทุกข์ทั้งกายและใจ เพราะสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในโลก ล้วนเกิดขึ้นมาปรากฏการณ์ของธรรมชาติทุกอย่าง

เป็นไปตามธรรมชาติของกฎนั้น ๆ เมื่อมีสิ่งหนึ่งก็ต้องมีอีกสิ่งจำเป็น พระพุทธเจ้าทรงค้นพบวิธีการแห่งความหลุดพ้นคือการพ้นจากความทุกข์ทั้งมวล ทุกข์เกิดขึ้นได้ทั้งสองทางคือ ทุกข์กายและทุกข์ใจ พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำวิธีการบำบัดและรักษาสุขภาพไว้ว่าอย่างไร ในอดีตไม่มีเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย แต่ก็สามารถรักษาโรคให้หายได้

การบำบัดรักษาโรคในพระพุทธศาสนาเน้นทั้งการรักษาด้านกายและด้านจิตใจ มีสมมุติฐานที่ครอบคลุม ทุกด้าน ได้แก่ อุดอาหาร จิตและกรรม การรักษาจึงเป็นไปอย่างธรรมชาติ สำหรับเภสัชรักษาโรคในพุทธปรัชญามีทั้งที่เป็นเภสัชและที่เป็นธรรมโอสธ เพื่อรักษาโรคทางกายและโรคทางใจไปตามอาการและสมมุติฐานของโรค ปัจจุบันบุคคลที่มีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นย่อมแสวงหาวิธีการรักษาโรคก่อให้เกิดทางเลือกในการดูแลรักษาโรคของตนเอง ในลักษณะต่าง ๆ เช่น สมุนไพรบำบัด ธรรมชาติบำบัด สมาธิบำบัด เป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เคยใช้ได้ผลดีในอดีตมาผสมผสานการดูแลสุขภาพและนำมาบำบัดโรคแนวแพทย์แผนปัจจุบัน มนุษย์มีวิวัฒนาการในการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ จึงรู้จักนำพืชสมุนไพรมาเป็นอาหาร เชื้อเพลิง เครื่องนุ่งห่ม และส่วนหนึ่งก็ใช้เป็นเภสัชรักษาโรค รูปแบบการใช้พืชสมุนไพรก็มีความแตกต่างกันตามความหลากหลายของเผ่าพันธุ์มนุษย์ และความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น เพราะมนุษย์ทุกชนชาติต่างก็มีวัฒนธรรมเป็น

ของตนเอง ถือกำเนิดมาด้วยประสบการณ์ และการเรียนรู้ของชนชาตินั้น ๆ ย่อมมีความสามารถที่จะสร้างวัฒนธรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น ๆ เพราะการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ได้ผ่านยุคสมัย และการสืบทอดทางวัฒนธรรม ผ่านมาหลายพันปี ได้สะสมความรู้ศาสตร์ วิทยาการสาขาต่าง ๆ ที่ผ่านการค้นคิดของชนรุ่นก่อน ได้กลั่นกรองสิ่งสำคัญในการสร้างอารยธรรมตลอดมา รวมทั้งการใช้เภสัชเพื่อทำการรักษาโรคต่าง ๆ ของชนในยุคนั้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช
2. เพื่อศึกษาเภสัชที่ปรากฏในพุทธปรัชญา
3. เพื่อศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยและพระไตรปิฎกภาษาบาลี และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือตำราหนังสืองานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งข้อมูล คือห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเขตล้านนา และจากแหล่งข้อมูลทั่วไป พร้อมการ

สัมภาษณ์ แบบกำหนดเฉพาะแนวทาง สัมภาษณ์ (Interview Guide)

2. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตีความ แปลความตรวจสอบความถูกต้องกับผู้รู้ แล้วเรียบเรียงข้อมูล เพื่อจัดให้เป็นระบบในการวิจัย สรุปผลตามขอบเขตของเนื้อหาวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

3. ข้อมูลที่ผ่านการศึกษาเชิงวิเคราะห์แล้วทั้งหมด จะถูกนำเสนอสาระสำคัญในรูปของงานวิชาการ นำเสนอผลงานวิจัยตามที่บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาความหมายและประโยชน์ของเภสัช พบว่า เภสัชเป็นยาสมุนไพรที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุตามธรรมชาติที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นเภสัชรักษาโรคต่างๆและบำรุงร่างกายได้ ตามหลักพระวินัยเภสัชแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) สัตตมหากาลิก หมายถึงเภสัชที่ภิกษุรับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้ตลอดระยะเวลาเพียง 7 วันเท่านั้นคือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้งและน้ำอ้อย 2) ยาวชิวิก หมายถึงเภสัชที่ภิกษุรับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้ตลอดชีวิต แต่ต้องมีเหตุจำเป็นคืออาพาธจึงจะนำมาใช้ได้ ถ้าไม่อาพาธนำมาใช้ต้องอาบัติทุกกฏ เภสัชที่เป็นยาวชิวิกคือเภสัชที่ได้จากรากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ เป็นต้น

ส่วนประโยชน์ของเภสัช ปัจจุบันนอกจากพืชสมุนไพรจะถูกนำมาใช้ประกอบอาหารในครัวเรือนแล้ว สมุนไพรยังถูกนำมาใช้ในวงการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้นด้วย ดังนั้น

ประโยชน์ของเกสร (พระครูอินทสารวิจักษ์ อินทสโร (กิจไธ), 2551, น. 83) มีดังนี้

1) ใช้เป็นวัตถุดิบเบื้องต้นในการสกัด สารเคมีต่างๆเพื่อใช้ในการผลิตยาแผน โบราณต่อไป

2) เหมาะสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกล คนไข้ที่อยู่ตามชนบทบางครั้งไม่สามารถมา รับบริการจากสถานบริการทางการแพทย์ แผนปัจจุบันได้ ควรใช้สมุนไพรมือที่เชื่อถือได้ รักษาโรค

3) ประหยัด ราคาของยาสมุนไพรมือ ถูกกว่ายาแผนปัจจุบันมาก เนื่องจากเป็น ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วจึงควรอย่างยิ่งที่เราจะ นำมาใช้เป็นประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ทั้งยัง ช่วยกันลดดุลการค้าที่เสียเปรียบต่างประเทศ เป็นการสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของ ชาติอีกด้วย

4) ปลอดภัย สมุนไพรส่วนมากมี ฤทธิ์อ่อน ไม่เป็นพิษหรือมีอาการข้างเคียง มากแตกต่างกับยาแผนปัจจุบันที่บางครั้งจะ มีฤทธิ์เฉียบพลัน ถ้าบริโภคเกินขนาดเพียง เล็กน้อยอาจเสียชีวิตได้

5) ใช้ในการปรุงแต่งรส กลิ่น สี ของ อาหาร

6) ไม่ต้องกลัวปัญหาขาดแคลนเกสร ปัจจุบันมีเกสรหลายตัวที่ทำมาจากวัตถุดิบที่ ได้จากผลิตผลของน้ำมัน ซึ่งปัจจุบันน้ำมันก็ เริ่มจะขาดแคลนทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างถูก กระทบกระทั่งอันรวมไปถึงการรักษาโรคจึง ต้องศึกษาเกี่ยวกับสมุนไพรมือและนำมาใช้ให้ เป็นประโยชน์มากขึ้น

7) ใช้เป็นอาหารและปลูกเป็นพืชผัก สวนครัวได้ เช่น กะเพรา โหระพา ขิง ข่า ตำลึง ใช้ในการถนอมอาหารเช่น ลูกจันทร์

ดอกจันทร์ และกานพลู ใช้ปรุงแต่งกลิ่น สี รสของอาหารเช่น ลูกจันทร์ใช้ปรุงแต่งกลิ่น อาหารจำพวก ขนมปัง เนย ไข่กรอก แยม เบคอน

2. จากการศึกษาเกสรที่ปรากฏในพุทธ ปริศญา พบว่า พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ นำสมุนไพรมือและพืชสมุนไพรที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติมาทำเป็นเกสรเพื่อรักษาสุขภาพ พระภิกษุจึงต้องแสวงหาเกสรไว้เพื่อบรรเทา พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตเกสรดังปรากฏ ในเกสรชขันธกะดังนี้

1) ทรงอนุญาต “เกสร 5” ได้แก่ เนย ใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย เป็นทั้ง เกสร และมีคุณประโยชน์ทางโภชนา สรรพคุณ แก้อาการผอมเหลือง (วิ. มหา 5/25- 93/38-132.)

2) ทรงอนุญาต “น้ำมันเหลว” ได้แก่ น้ำมันเหลวหมี น้ำมันเหลวปลา น้ำมันเหลวหมู น้ำมัน เหลวลา สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/262/45-46.)

3) ทรงอนุญาต “มูลเกสร” คือราก ไม้ชนิดต่างๆ ได้แก่ ขมิ้น ขิง ว่านน้ำ ว่าน เปราะ อุตพิด ข่า แฝก หัวหมู หรือรากไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ. มหา 5/263/46.)

4) ทรงอนุญาต “กสาวเกสร” คือ สมุนไพรมือที่ใช้น้ำฝาดเป็นเกสร ได้แก่ น้ำฝาด สะเดา น้ำฝาดโมกมัน น้ำฝาดขี้กา น้ำฝาด บอระเพ็ด น้ำฝาดกระถินพิมาน หรือน้ำฝาด ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ. มหา 5/30/46.)

5) ทรงอนุญาต “ป้อนเกสร” คือ สมุนไพรมือที่ใช้ใบเป็นเกสร ได้แก่ ใบสะเดา ใบ โมกมัน ใบขี้กา ใบแมงลัก ใบฝ้าย หรือใบไม้ที่

เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/31/40.)

6) ทรงอนุญาต “ผลเภสัช” (พะ – ละ – เพ – สัต) คือสมุนไพรมะพร้าวที่ใช้ผลเป็นเภสัช ได้แก่ ลูกพิลังกาสา ดีปลี พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม หรือผลไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/4/55.)

7) ทรงอนุญาต “ชตุเภสัช” คือสมุนไพรมะพร้าวที่ใช้ยางเป็นเภสัชได้แก่ยางต้นหินคุดยางที่เคี้ยวจากก้านและต้นหินคุด ยางที่เคี้ยวจากเปลือกหินคุด ยางจากยอดไม้ต้นนาคะ ยางจากใบต้นนาคะ ยางจากก้านต้นนาคะ หรือยางต้นไม้ที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ไข้ (วิ.ม. 5/4/55.)

8) ทรงอนุญาต “เกลือชนิดต่างๆ” คือเกลือสมุทร เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่ง เกลือที่เป็นยาชนิดอื่นๆ สรรพคุณแก้ร้อนในกระหายน้ำ (วิ.ม. 5/263/48.)

9) ทรงอนุญาต “ยาผงชนิดต่าง ๆ” ให้ใช้เป็นยาแก้ฝีดาษ หิด หูด ตุ่มพุพอง (วิ.ม. 5/264/49.)

10) ทรงอนุญาต “มูลโค กากน้ำย่อยดินเหนียว” ให้ใช้ทาดับกลิ่นตัว (วิ.ม. 5/263/48.)

11) ทรงอนุญาต “ยาทาตัว” ที่ทำด้วยเครื่องปรุงต่างๆ เช่น หรดาล กลีบทองเขม่าไฟ ทำเป็นยาทาตา ยาป้ายตา สรรพคุณแก้โรคตา (วิ.ม. 5/264/49.)

12) ทรงอนุญาต “เครื่องผสมยาตา” ได้แก่ ไม้จันทร์ กฤษณา กลัมพิก หัวหมู ให้ใช้เป็นยาหยอดตา ยาป้ายตา สำหรับรักษาโรคตา สรรพคุณแก้โรคตา (วิ.ม. 5/265/49.)

13) ทรงอนุญาต “น้ำมัน ยานัตถ์ และการสูดควัน” ใช้รักษาโรคปวดร้อนที่ศีรษะทรง

อนุญาตน้ำมันสำหรับโรคปวดศีรษะ ถ้าไม่หายทรงอนุญาตให้สูดควัน สูดควันได้ สรรพคุณแก้ปวดศีรษะ (วิ.ม. 5/265/266/52-54.)

14) ทรงอนุญาต “น้ำมันหุงและน้ำเมาเจือด้วยน้ำมันหุง” ทรงอนุญาตให้ฉันแก้โรคลม แต่ถ้าน้ำมันเจือน้ำเมามากเกินไปขนาดทรงอนุญาตให้ใช้ทาเท่านั้น (วิ.ม. 5/267/55-56.)

15) ทรงอนุญาต “เขาสัตว์ กอกระบายโลหิตออก” สำหรับแก้ลมขัดยอกตามข้อ (วิ.ม. 5/267/57-58.)

16) ทรงอนุญาต “ยาทาเท้า” สำหรับแก้โรคเท้าแตกถ้ายังไม่หายทรงอนุญาตปรุงน้ำมันทาเท้า (วิ.ม. 5/267/58.)

17) ทรงอนุญาต “ยามหาวิภู” ได้แก่ คุถ มูตร เถ้า ดิน ให้เจือน้ำมันแก้พิษงู (วิ.ม. 5/268/60-61.)

18) ทรงอนุญาต “น้ำดื่มเจือคุถ” ทรงอนุญาตให้เจือฉันแก้ยาพิษ

19) ทรงอนุญาต “น้ำต่างดิลิ” ทรงอนุญาตให้ฉันแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/61.)

20) ทรงอนุญาต “น้ำสมอดองมูลโค” ทรงอนุญาตให้ฉันแก้โรคพอมเหลือง (วิ.ม. 5/269/62.)

21) ทรงอนุญาต “สมุนไพรมหอม” ให้ฉันแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/62.)

22) ทรงอนุญาต “ยาถ่าย” ใช้สำหรับแก้โรคท้องผูก (วิ.ม. 5/269/62.)

23) ทรงอนุญาต “ยาตองโลณะโสจิริกะ” ธิญพิชทุกชนิด (ยาปรุงด้วยส่วยผสมหลายอย่าง) ทรงอนุญาตให้เจือน้ำดื่มอย่างน้ำปานะสำหรับใช้แก้โรคลมในท้อง (วิ.ม. 5/273/69.)

24) ทรงอนุญาต “เหง้าบัวและรากบัว” ใช้ฉันทันสำหรับแก้โรคร้อนในกาย

25) ทรงอนุญาต “ก้านอุบลอบ” ใช้สุดตมสำหรับแก้โรครากหมักหมมสิ่งอันเป็นโทษในร่างกาย (วิ.ม. 5/260-336/43-197.)

26) ทรงอนุญาต “น้ำส้ม น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เนยใส” ให้ใช้ร่วมกัน สำหรับฉันทันรักษาโรคลงแดง (วิ.ม. 12/485/524.)

27) ทรงอนุญาต “น้ำมูตรเน่าที่ใช้ผสมยาต่างๆ” ให้ใช้ฉันทันรักษาโรคผอมเหลืองหรือโรคคิซ่าน (วิ.ม. 12/484/524.)

28) ทรงอนุญาต “กระเทียม” ให้ฉันทันเฉพาะยามอาพาธ สรรพคุณแก้โรคลมเสียดท้อง (วิ.จ. 7/289/74.)

29) ทรงอนุญาต “การรมเหงื่อด้วยใบไม้ต่างๆ” สรรพคุณแก้โรคลมตามอวัยวะร่างกาย (วิ.ม. 5/267/56-57.)

30) ทรงอนุญาต “เนื้อดิบและเลือดสด” ให้แก้พิษที่อาพาธด้วยโรคอมนุชย์เข้าสิ่งให้ฉันทันได้ (วิ.ม. 5/264/49.)

31) ทรงอนุญาต “น้ำอ้อย” สรรพคุณแก้โรคลม (วิ.ม. 15/188/287-288.)

3. จากการศึกษาคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน พบว่า การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน หลายคนต่างพยายามหันหาความสุขสงบในแบบของธรรมชาติมากขึ้น แน่นนอนว่าการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคตามวิถีทางของธรรมชาตินั้น อาจได้ผลดีกว่ายาเคมีที่ใช้กันอยู่ทั่วไป แต่ในปัจจุบันกลับพบว่า มีคณะสงฆ์ คณะแพทย์ ประชาชนและนักวิทยาศาสตร์ ทั้งคนไทยและคนต่างประเทศต่างหันมาให้ความสนใจกับการใช้ยาสมุนไพรและวิธีการรักษาโรคแบบการแพทย์แผนโบราณหรือยาแผนโบราณกันมากขึ้น เนื่องจากธรรมชาติ

นั่นเองที่เป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างเงื่อนไขเกี่ยวกับสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพร โดยมีการร่างเป็นนโยบายไว้เป็นแผนพัฒนาการสาธารณสุข เพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขในระดับต่างๆ รวมถึงหมอพื้นบ้านและแพทย์แผนไทยได้มีความรู้เรื่องสมุนไพรชั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีหลักในการศึกษาและเรียนรู้อย่างถูกต้อง เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการรักษาโรคได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยในสังคมปัจจุบัน และทำให้คนในสังคมปัจจุบันได้รับและรู้ถึงคุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน (เสนาะ ขาวขำ, 2558, น. 112-127) ดังนี้

3.1 คุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน ด้านประโยชน์ นอกจากพืชสมุนไพรจะถูกนำมาใช้ประกอบอาหารในครัวเรือนแล้ว สมุนไพรยังถูกนำมาใช้ในวงการแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้นอีกด้วย

3.2 คุณค่าของเภสัชในสังคมปัจจุบัน ด้านงานสาธารณสุขมูลฐาน แนวทางการใช้ยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเป็นเรื่องของประชาชนจึงไม่มีข้อบังคับอะไรมากนัก ดังนั้น เมื่อจะนำสมุนไพรที่ปรากฏในพุทธปรัชญา มาใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐานก็สามารถนำมาใช้ได้เลย เพราะว่าเป็นเรื่องของประชาชนบริการประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โลกมนุษย์ทุกวันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสถานการณ์ด้านการใช้ยาสมุนไพร ทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา

ท่ามกลางเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ถูกคาดหวังกันมาก คือ เรื่องยาสมุนไพรและภูมิปัญญาไทย อย่าให้ความโลภเข้ามาครอบงำจนลืมไปว่าอะไรควร อะไรไม่ควร จงช่วยกันอนุรักษ์ป่าจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐต้องมีนโยบายออกมาให้ชัดเจนและจริงจัง และขอความร่วมมือจากสามองค์กร คือ บ้าน วัด โรงเรียน ให้เข้ามาร่วมมือกันเพื่อดำเนินการปลูกป่า นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมและให้ทุนในการวิจัยสมุนไพรตลอดทั้งให้มีการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ของสมุนไพรเพื่อป้องกันไม่ให้มีปัญหาในการนำมาใช้งาน สาธารณสุขมูลฐาน ก็จะดำเนินการไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ค้นคว้าถึงเภสัชที่ปรากฏในพุทธปรัชญา ผู้วิจัยพบว่า

แหล่งอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอินทสารวิจักษ์ อินทสโร (กิจไธ). (2551). *ศึกษาการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสถที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. (ปริญาพุทธปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- เสนาะ ขาวขำ. (2558). *การใช้สมุนไพรตามพุทธานุญาตเพื่องานสาธารณสุขมูลฐาน*. (ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

นอกจากทรงอนุญาตให้ใช้เภสัชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ แล้ว ยังพบว่ามีเภสัชอื่นที่พระพุทธเจ้าใช้รักษาโรค ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อที่จะเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของ “น้ำปัสสาวะ” เป็นเภสัชที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสให้บรรดาภิกษุพุทธสาวกทั้งหลาย ที่ต้องไปอยู่ในถิ่นทุรกันดารให้ “ฉัน” รักษาโรค

2.2 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของ “ยาตองด้วยน้ำมูตรเนา” ว่ามีการตองด้วยสมุนไพรอะไรและมีสรรพคุณอย่างไร

2.3 ควรจะมีการศึกษาวิจัยถึงคุณสมบัติของการอบสมุนไพร และประโยชน์ของการอบสมุนไพร